

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 48

ZATERDAG 26 NOVEMBER 1932

DOORKIJK UIT DE GALERIJ DER UFFIZI TE FLORENCE OP HET OUDE PALEIS
(PALAZZO VECCHIO), MET DEN DOMKOEPEL OP DEN ACHTERGROND

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DOORKIJK UIT DE GALERIJ DER UFFIZI TE FLORENCE OP HET OUDE PALEIS (PALAZZO VECCHIO), MET DEN DOMKOEPEL OP DEN ACHTERGROND (ILL.)	BLZ. 565
DE STAD DER GENADE (2), NAAR HET AMERIKAANSCH, DOOR SINCLAIR LEWIS	BLZ. 566
REUZEN-CACTUSSEN, (GEÏLL.), DOOR G. D. DUURSMAN	BLZ. 568—570
NOVEMBER, DOOR GEERTRUIDA CARELSEN	BLZ. 570—571
MURTEN (GEÏLL.), DOOR L. SPRUIT	BLZ. 571—573
ONTVANGEN BOEK.	BLZ. 572
HET MORMELDIER (GEÏLL.), DOOR R. P. VAN DEN PANT JR.	BLZ. 573—574
UILENLEVEN, DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 574—576
NAAR HUIS EN BIJ BENNEBROEK (ILL.)	BLZ. 575
WENKEN VOOR TUINBEPLANTING, (COTONEASTERS) DOOR B.	BLZ. 567, 576
DE NOVEMBER-STORM ZWEEPT ONZE KUST (ILL.)	BLZ. 576

*Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.*

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

De stad der genade

2) NAAR HET AMERIKAANSCH DOOR SINCLAIR LEWIS

DIE lente beplantten zij tweehonderd bunders — waarvan honderd prairie geweest waren, zoodat ze daar niets hadden behoeven te rooien — en in den daarop volgenden herfst vierden ze een plechtig Oogst- en Dankfeest.

De Heer had hen begunstigd. Salem en Noah hadden met hun voorspellingen gelijk gehad.

Want na gebed van Salem in de groote houten eetzaal en zijn korte verhandeling van ongeveer een uur over hun plicht om de rest van de wereld de geneugten van broederschap te toonen, met nog een korte humoristische toespraak van Noah, waarin hij die broeders en zusters er door haalde, die nu en dan gemopperd hadden, zetten zij zich aan een feestmaal van canvas-back-eend, aardappelen, taart en thee van wilgenbast.

Er was genade toen, en geluk, in de Stad der Genade. —

Tusschen 1875 en 1885 vielen er in de City of Mercy een aantal belangwekkende gebeurtenissen voor.

Het land der kolonie was toegenomen tot 10,000 bunders en de bevolking tot vijfhonderd zielen — ten minste Salem noemde hen zielen, ofschoon strenge ijverars, zooals Lyman Whitcomb, toespelingen maakten, dat velen hunner zondaars waren en sommigen hunner waren zelfs geen Vermonters. Toen de nieuwe kolonisten aankwamen, stond Salem er op, dat zij gelijke rechten zouden hebben als de pioniers, pondspandsgewijze in alle voordeelen zouden deelnemen, maar in de vergadering der burgers werd, tegen zijn toornig-felle redevoering in, het besluit genomen, dat de nieuw aangekomenen slechts land zouden mogen huren.

Toen Salem dreigde de kolonie te zullen verlaten en alleen naar Dakota te zullen gaan, was het Noah Pribble, die hem kalmeerde.

„Natuurlijk zullen we hen later volgerechtigden van de gemeenschap maken, maar eerst moeten we hen alleen maar op proef houden, om te zien of zij onze idealen van broederschap deelen”, zei Noah vroom.

En zij gaven het op om in gemeenschapshuizen te wonen, na een serie belangwekkende ruzies, waarin elk echtpaar zich beklaagde over het geblér van de kinderen van alle andere echtparen en elke huisvrouw leelijke dingen te zeggen had over vermoedens, dat anderen hun beste braadpan gebruikt hadden, en twee stoere oude vrijgezellen hielden het Mannenhuis tot 3 uur 's nachts wakker met hun dispuut over Universalisme contra Congregationalisme, hetgeen eindigde met een aanval van den Universalist op den ander

met een zware laars, dewelke beantwoord werd door middel van een steenen kruik, die naar whisky riekte.

Salem treurde, dat de City of Mercy, uniek onder al de zondige en zinnelijke gemeenschappen van de jammerende wereld, op de rest van die wereld begon te gelijken, met elke familie zelfzuchtig en onkameraadschappelijk in haar eigen blokhut — die al spoedig veranderde in een wit houten huis met geraniums, terwijl winkels, die even weinig aan philanthropie deden als die der goddelooze handelaars elders, uit den grond verzezen en de handelsinstelling der gemeenschap van haar omzet beroofden.

Aan het hoofd van die zaak had Noah Pribble gestaan, terwijl Salem, nog steeds president der kolonie, werkte als elke andere timmerman. Salem kon maar niet begrijpen hoe het mogelijk was, dat, toen de handelsinstelling der gemeenschap moest sluiten, Noah genoeg geld had, om voor eigen rekening een keurignette kruidenierszaak en vleeschhal te beginnen (waar ook hoeden en petten, schoenen en laarzen te krijgen waren, waar een agentschap gevestigd was der Quick Lick-maaimachine en van een verzekeringmaatschappij).

Toen kwam het in de City of Mercy tot een uitbarsting.

In de heuvels, die het achterland van Mercy vormden, werd koper gevonden. Een klein gedeelte ervan was grond der gemeenschap en het praatje ging, dat Noah Pribble heimelijk de rest in eigendom had.

Toen Salem hem er over ondervroeg en mompelde: „Je weet, 't is allen voor één en één voor allen, Broeder Noah”, keek zijn vriend hem met het onschuldigste gezicht van de wereld aan en antwoordde: „Maar Broeder Salem, waar zou ik ooit het geld vandaan gehaald hebben om land voor mezelf te koopen?”

Eerst den volgenden dag vroeg Salem zich met verwondering af, of dit antwoord niet voor alle uitleggingen vatbaar was. En zelfs toen bedacht hij niet, dat niemand de boeken der handelszaak van de gemeenschap gecontroleerd had, toen Noah als zijn meening te kennen had gegeven, dat die moest sluiten.

Noah's naam kwam niet voor in het contract, waarin de kopermijnen aan een groote mijnbouwmaatschappij verhuurd werden.

Terstond zwermden honderden mijnwerkers de buitenwijken der stad binnen; honderden schepelingen van meer-booten vestigden zich langs den waterkant; vrachtschepen kwamen bij dozijnen hakkepoffend de haven in, niet alleen om het koper te vervoeren, maar ook om tarwe, maïs en appels te laden.

Mercy scheen op het punt een tijdperk van buitengewonen bloei te gaan meemaken, maar hierin werd het tegengehouden door de duizelingwekkende verwickelingen, die het gevolg waren van het feit, dat alles het eigendom was van de acht overgebleven mannelijke pioniers en de erfgenamen der anderen. Zonder hun toestemming kon niemand een huis bouwen, een winkel openen, een kerk stichten.

Geheel onverwachts, in 1885, zonder dat Salem er eenig idee van had, dat er wat op komst was, werd hij verzocht een vergadering der Stichters bij te wonen — hij, die altijd de vergaderingen bijeen geroepen en ze geleid had.

Vier van de acht waren bijeen in de achterkamer van Noah Pribble's nieuwe huis, over welks kostbaarheid Salem in stilte gepeinsd had, toen hij er aan gewerkt had. Het was een aardige achterkamer. Er was een pianolamp met een koper-metonyx-standaard, een Brusselsch karpert en een vergroot, in crayon geteekend portret van Noah. Toen Salem in gedachten de deur in kwam, zaten de anderen in een kring, staakten plotseling hun gesprek en staarden hem aan.

Hij kwam zichzelf voor de eenige armoedig gekleede man van hen allen te zijn, en plotseling werd hij verlegen en draaide zijn hoed om en om in de vereelde handen.

„Goeden avond, Broeder Salem, pracht van een avond” kirde Noah. „Ik had zoo gedacht, dat ik toch eens met jou en de broeders moest praten. Daarna kun je, als je dat noodig acht, een officieele vergadering bijeenroepen ten einde daar alles te behandelen. Natuurlijk is dit maar een onofficieel praatje tusschen vrienden, vat je? Ge zitten, broeder Salem, ga zitten, ga zitten!”

Salem vond de mooie, met kwastjes versierde patent-schommelstoel ongemakkelijker dan welke gekerfde werkbank ook, waarop hij ooit gezeten had om zijn vrijgezellen-lunch van maïsbrood en een appel te eten. Starend zat hij daar,

met een lang gezicht, als een melancholiek oud paard, terwijl Noah opgewekt ratelde:

„En nu zal ik je eens vertellen, wat wij gedacht hebben — en de jongens zijn het allemaal met me eens — ofschoon ik met Lem en Mose hier heel wat heb moeten redekavelen de laatste weken, hi! hi! Nou, kijk es, Mercy groeit zoo snel, dat we het land niet meer in gemeenschappelijk eigendom kunnen laten. Nee, wacht nu, luister! Het resultaat is, dat het de flinke, vooruitstrevende kerels belemmert, omdat ze de waardeloozen moeten onderhouden. Wat we moesten doen is alles verdeelen en opnieuw beginnen en deze plaats een kans geven om te groeien als een echte, ondernemende stad.

„Dat zul je alleen maar over mijn lijk kunnen doen!” raasde Salem.

„Dan zullen we het, denk ik, op die manier moeten doen”, merkte Noah op, heel wat minder opgewekt. „We kunnen genoeg stemmen krijgen — de erfgenamen van Fred en Silas zullen me machtigen voor hen te stemmen. Maar we waren van meening, dat het aardig zou staan als jij, die bij de vestiging van deze plaats van groot nut geweest bent, 't met ons eens was. En bedenk, Broeder Salem, je eigen aandeel in den eigendom zal zoiets van vijftigduizend dollar bedragen. Een fortuin!”

„Nog eerder zou ik m'n rechterhand afhakken, dan er een cent van aannemen!” Trillend over z'n heele lichaam sprong Salem op. „We hebben hier voor alle komende geslachten een merkteeken van gerechtigheid gesticht. Niet altijd is alles volmaakt gegaan. Een hoop schandaal en achterklap is er geweest en die ongelukkige zaak van den armen Fred met de naaister. Maar dat werkt wel uit. Nee, meneer, als je dit verfoeilijke plan uitvoert, als je dezen tempel, dien we met ons zweet en ons gebed gebouwd hebben, maakt tot een alledaagsche marktplaats van wereldsche negotie-kerels, dan wil ik geen cent van dat bloedgeld aannemen!”

Noah antwoordde hem kalm — en Noah zat nog steeds op zijn stoel — en Noah stak een sigaar op.

Nu was drinken en rooken nimmer uitdrukkelijk verboden in Mercy. Maar nimmer was er een herberg geweest en mannen die rookten werden als onbeteekenende menschen beschouwd. Salem had Noah nog nimmer zien rooken en hij keek met bijna evenveel afschuw neer op Noah's ingewikkelde rookfiguren als hij naar diens woorden luisterde:

„Wil je ons allen hier dus eigenlijk zeggen, Salem, dat als je in de minderheid blijft en we inderdaad ons eigendom verdeelen, dat je dan jou aandeel niet zult aannemen — dat je dat dus aan ons allen overlaat? Daar! Je ziet hoe idioot dat klinkt! Dat durf je niet!”

Toen Salem geantwoord had, zóó boos, dat zijn gesputter niet meer dan onsamenhangende woorden waren, pruttelde Noah verder: „Pf! Bluf! Als je een kerel bent ga je zitten en zet dat zwart op wit! Hier!”

Heel vlug en handig voor zoo'n dikke, kleine man als Noah was, sprong hij op, boog over het plat van zijn mooie, nieuwe, goudgebiesde eiken schrijftafel-en-boekenkast-combinatie en wierp de volgende woorden op een bladzij van een gelinieerd opschriftboekje:

„Ik, ondergeteekende, Salem Cady, verklaar hierbij plechtig, dat, indien de City of Mercy-gemeenschap uit elkaar gaat, ik mijn aandeel in den verkoop aan mijn medeleden in vollen eigendom overdraag”.

Noah las het en sneerde tegen Salem — terwijl zijn varkensoogjes boven de dikke roode wangen hem spottend aankaken: „Laten we nu eens zien of je een hypocriet bent, je durft dat toch niet te teekenen!”

Salem teekende.

Zijn aandeel zou zestigduizend dollars geweest zijn. —

In 1895 was Mercy een stad van 5000 inwoners en haar naam werd in den loop van dat jaar veranderd in Pribbleburg, omdat haar voornaamste inwoner, Noah Pribble, de millioenaar met zijn kopermijnen, zijn bank en zijn warenhuis, de stad een park ten geschenke gaf en omdat hij het inderdaad geweest was, die den stoot gegeven had tot en de leiding gehad had bij de expeditie uit Vermont, die aanleiding was geweest tot de stichting van Pribbleburg. —

In 1915 was Pribbleburg een stad van 150,000 inwoners, met paleizen uit beton en glas, waar automobielen gefabriceerd werden. Het had een Museum voor Beeldende Kunst, twee buitenclubs, een gebouw van zestien verdiepingen en een boekwinkel, gedreven door een jonge-man-met-krullend-haar, die in Parijs gewoond had.

De heer en mevrouw Pribble woonden nog aan de Rutland Avenue, in hun aristocratisch, naar de eischen van goeden smaak in 1897 gebouwd heerenhuis.

Het was opgetrokken uit bruin zandsteen, had een toren, een keurige inrijpoort van glinsterende, groene tegels, een koetshuis, nu getransformeerd in garage, gebouwd van cement dat sprekend op steen geleek, en van binnen een aantal namaak-geweven behangsels en volledige uitgaven van Scott, Washington Irving en Levens der Presidenten, weggesloten in boekenkasten met glazen deuren. —

In 1915 echter — toen de Wereldoorlog goed werk deed voor den heer Pribble en voor zijn koper- en ijzermijnen in Michigan, Minnesota en Arizona — kwam zijn kleindochter Emily thuis van de Aristocratische School van Miss Pottington te Tarrytown en werd Noah onder protest gedwongen te laten bouwen en te verhuizen naar een Tudorhuis in de exclusieve voorstad Rosedale. Het had een garage voor acht auto's, een zwembassin, drie chauffeurs in uniform, een dak, dat op de meest kunstige wijze een Engelsch rieten dak imiteerde, golflinks met negen holes en zeven tuinlieden.

En in 1895, 1915 en 1925, bleef een zekere Salem Cady, een timmerman, in de twee-kamer-keet wonen, die hij in Snake Hollow gebouwd had.

Eerst was hij, zijn sentimenteële treuren over het opgeven van de gemeenschapshuizen ten spijt, in stilte er blij om geweest, een huisje voor zichzelf te hebben en gelegenheid om op de eenzame avonden te tuinieren. In 1895 was Snake Hollow een prachtig en buitengewoon ongezond moeras, dat in den herfst een chaos van verschillende bloemen vertoonde. In 1925 was het drooggelegd en bewoonbaar gemaakt — het was nog een chaos, maar nu van vrachtrijders-binnenplaatsen, slachthuizen, en kleine, ernstig uitziende italiaansche huisjes, waarin dranksmokkelaars woonden. Die verandering van omgeving was niet erg naar den smaak van Salem. Maar verhuizen deed hij niet, omdat hij nooit meer dan twintig dollar rijk was.

In 1925 was hij tachtig jaar; het was hem niet mogelijk voor meer dan één of twee dagen per week werk te vinden, ofschoon hij de beste meubelmaker van Pribbleburg geworden was. Het had er veel van alsof deze obstinate, uit den tijd zijnde oude man, ten laatste toch zou verhuizen — naar het armenhuis van het graafschap. —

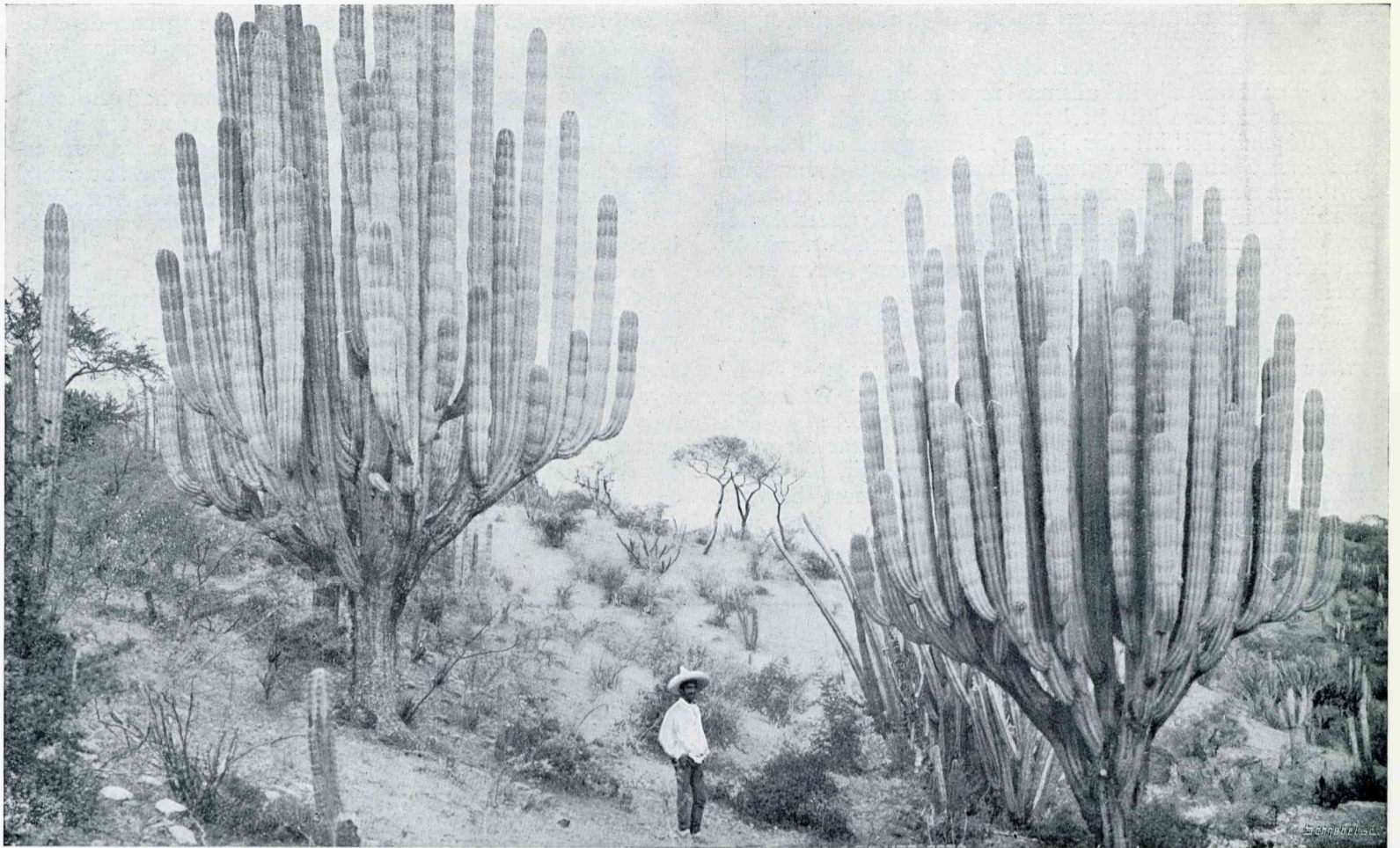
In 1925, toen Pribbleburg 350,000 inwoners had, werkten er aan de „Courier and Advance” een jonge vrouw uit Nebraska, Mary Evans van naam. Ze schreef kleine artikelen voor het Zondagsblad van de „Courier” over het „Grappige Oude Pribbleburg”. Ze ontdekte een deel van een oude balken-muur van het gemeenschapshuis, ingebouwd in de machinekamer van de Imperial Clothespin Manufacturing Co. Zelfs vermeldde zij als een der oude overblijfselen de hut van een zekeren Salem Cady, gebouwd in 1880 en dus reeds volle vijfenveertig jaren oud — bijna een halve eeuw! Ze schreef, dat ze dezen Mr. Cady gesproken had, een meubelmaker, die zeer geacht was bij al zijn burens (Hongaren, Roemenen en Sicilianen) als een werkmans op wien men aan kon en een betrouwbaar vriend. (Slot volgt)

Wenken voor tuinbeplanting

COTONEASTERS (Dwergmispels)

NA de bloem volgt de vrucht en zoo gaat het ook in onzen siertuin. Als het bloemenseizoen haast voorbij is en er nog maar wat Chrysanthemums en late Dahliabloemen door de vorst gespaard zijn gebleven, valt onze aandacht op het kleuren van de bestakken. En van alle heesters is het geslacht Cotoneaster wel het gulst met haar siervruchten, met haar roode bessen van klein tot groot, groepsgewijs of verstrooid aan de takken zittend, de takken die kruipend, afhankelijk of rechtop van vorm zijn, al naar gelang van de soort. Want wij kennen vele soorten en variëteiten van het geslacht Cotoneaster. ☼ De Cotoneaster horizontale is wel het meest bekend. Zij groeit waaivormig of soms als een opengeslagen parapluie, kruipt als het ware langs den grond of ook wel tegen muurtjes op en is daardoor voor veel plaatsen als afzonderlijke plant geschikt. Prachtig is het als met haar rijkdom van bessen ook de bladertooi gaat kleuren! ☼ Ook bekend is de C. Simonsii, maar dit is een tot vrij groote hoogte rechtop groeiende heester met fraaie bessen en mooi kleurend blad, dat tot laat in den winter blijft.

(Slot op bladz. 576)

LANDSCHAP IN RIO GRANDE MET DEN REUSACHTIGEN KANDELAAR-CACTUS (*CEREUS WEBERI*)

REUZEN-CACTUSSEN

DOOR G. D. DUURSMAN¹⁾

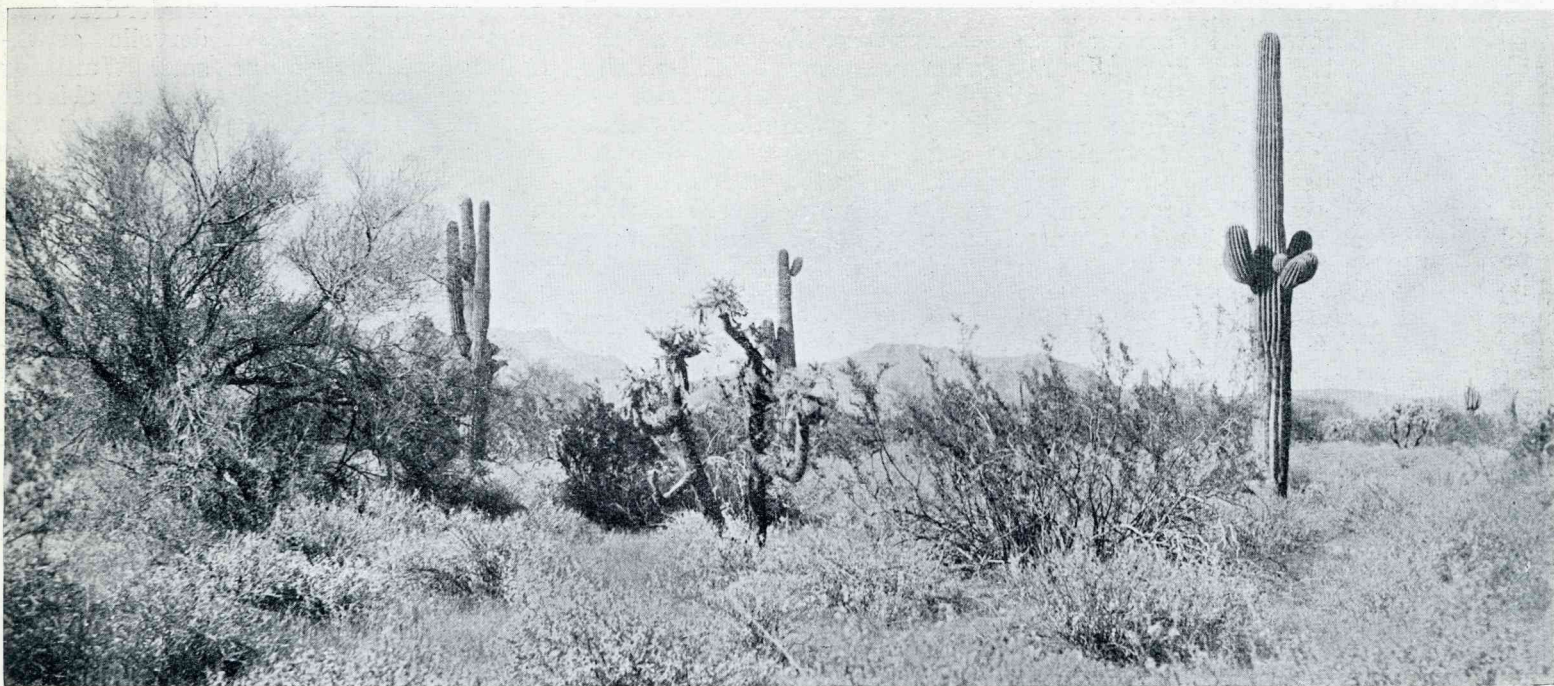
CACTUSSEN, dat zijn die stekelige dingetjes, welke men de laatste jaren in onnoozel kleine potjes voor de ramen van haast elke woning ziet staan. Maar op de Cactussen der vrije natuur gelijken deze miniatuurplantjes even weinig als de sloome leeuwenwelp in het traliehok gelijkt op den fieren koning der woestijn. ☼ Cactussen, echte Cactussen, dat zijn de ongenaakbare, trotsche, majestueuze gewassen uit de

wildernissen van Amerika, welke de geheele omgeving beheerschen en met hun starren habitus een apart karakter aan het landschap verleen. ☼ Het moet een wonderlijke gewaarwording geweest zijn voor de Europeesche ontdekkers uit vorige eeuwen, toen zij voor het eerst een Cactuslandschap aanschouwden. Fantastische verhalen dischten zij op van metershooge planten, zonder bladeren, doch aan alle kanten met grimmige doornen bezet. ☼ Het is nog een wonderlijke gewaarwording voor den natuuronderzoeker, die, gedreven door de Cactusvereering in het moederland, zijn schreden richt naar de bonte woestijngebieden van Arizona en Rio Grande. Daar verheft zich een schare reuzen, de eeuwen doorlevend in ernstige overpeinzigen. In de tijdmaat der eeuwen pijnlijk-langzaam groeiend, staan zij daar, jaar-in, jaar-uit; spookachtig teekenen de geweldige silhouetten zich tegen den avondhemel af. ☼ 't Valt moeilijk zoo'n cactuslandschap te beschrijven, zooals het zich in werkelijkheid voor het oog van den toerist vertoont. Maar gelukkig, de camera is een machtig middel om ook hen, die nooit de cactusvelden zullen bezoeken, een getrouwe voorstelling te geven van hun ongewone en ongekende vormenpracht. ☼ Daar staan in Arizona de imposante verschijningen van *Cereus giganteus*, als reusachtige kandelaars hun armen ten hemel heffend. Twaalf meter hoog kunnen ze worden en zulke kolossen hebben al een leven van drie eeuwen achter den rug. ☼ Ver vóór Columbus zich het bestaan dezer gewassen nog bewust was, wist de Indiaan reeds van hun veelzijdige gebruikswaarde partij te trekken. Van de stevige, maar lichte stammen bouwde hij zijn hut, uit de taaie vezels wist hij touw en vlechtwerk te maken. De vrucht, een vijfvormige bes, werd gaarne gegeten; in de zon gedroogd, diende ze als winterprovisie en heette dan „Saguarro”. Uit het sap der vrucht werd een soort siroop, „miel de Saguarro”, gekookt. Het zwarte zaad, dat veel op blauwmaanzaad gelijkt, werd tusschen steenen fijnt gewreven om er brood van te bakken, of leverde, mee water aangengeld, het „Atole”, een chocolade-achtig-

EEN WEGWIJZER NAAR HET RIJK DER PASACANA

1) Zie Ontvangen Boek op blz. 572.

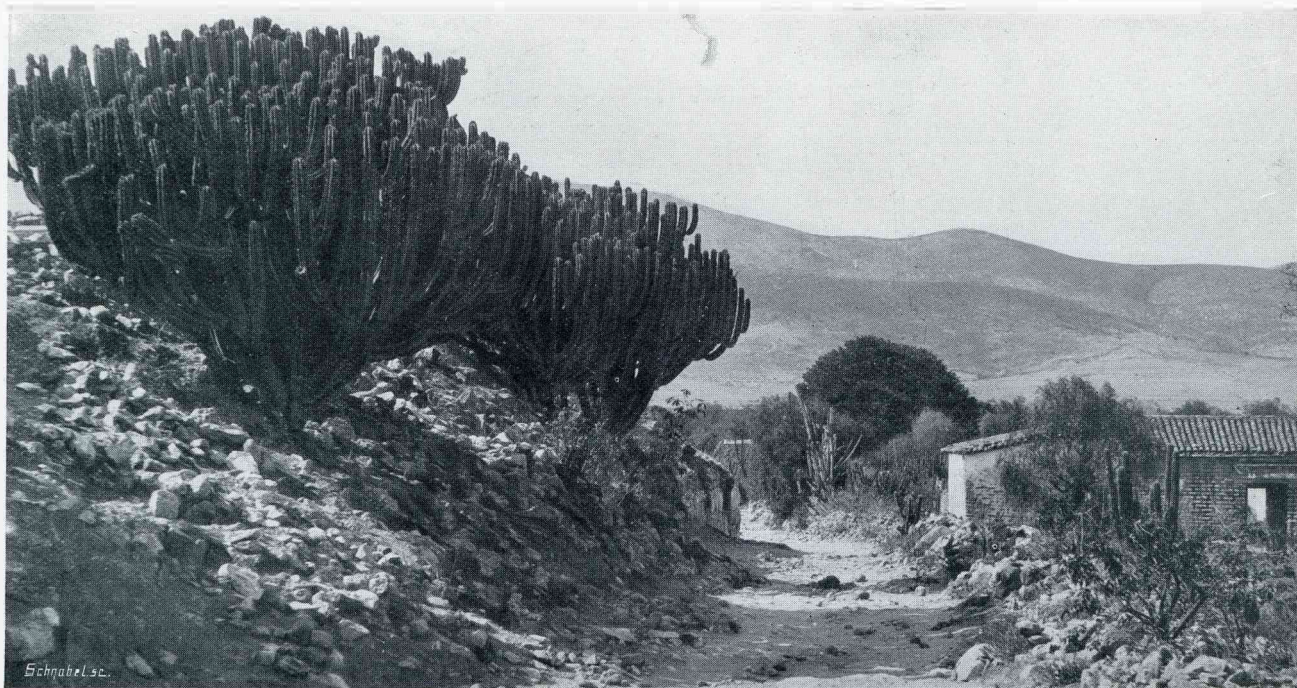
IN ZUIDELIJK ARIZONA VERHEFFEN ZICH DE REUZEN-CACTUSSEN (*CEREUS GIGANTEUS*)

drank. Zoo kwam ook hier de natuur den mensch in zijn oerstaat te hulp, evenals in Afrika de dadel-palm en in Indië sago- en kokospalm. Trouwens, van veel meer cactussoorten dienen vruchten, zaden en jonge plantendeelen ook thans nog, voor mensche-lijk gebruik. ☼ Elders, voornamelijk in den Mexi-caanschen Staat Tehuacan, groeit op de hellingen der bergen tot meer dan 2000 meter boven den zee-spiegel, een andere reuzencactus, naar den Franschen legerarts Dr. Weber, die op zijn tochten door Mexico vele cactussoorten verzamelde en beschreef, *Cereus Weberi* genoemd. De oude benaming, *Cereus candelabrum*, door Weber zelf aan deze soort gegeven, is veel meer in overeenstemming met haar uiterlijk. Als reusachtige kandelaars met tientallen regelmatig naast elkaar groeiende armluchters, verheffen zij hun tien meter hooge stammen. Hoe nietig is daarbij de mensch! Overweldigend moet in den zomer de aanblik zijn, als de stammen zich tooien met 10 cM groote sneeuw witte bloemen, of als in den herfst de op kleine sinaasappels gelijkende besvruchten rijp zijn geworden. Het zaad wordt door de Mexicanen verzameld en op de markt verkocht om bij de bereiding van „Tortillas” (een soort maiskoeken) dienst te doen. ☼ Weer geheel anders is de aanblik van het landschap met *Cereus marginatus*, welke in de warmste deelen van Mexico, voornamelijk in den Staat Hidalgo, thuis behoort. Deze soort wordt niet zoo hoog als de voorgaande, maar de zes meter lange en 12—15 cM. dikke stammen zijn rijk vertakt en vormen een ondoordringbaar wirwar. Daarom wordt deze plant door de kolonisten veel als omheining voor erf en woning aangeplant. Naar de groeiwijze der stammen, welke overeenkomst vertoont met de pijpen van een orgel, noemt men dezen *Cereus* niet ten onrechte „Organo-” of „Orgelpijp-cactus”. ☼ Van Mexico gaan wij naar het Zuiden, waar eens het rijk van de Inca's was. Ook hier vindt men een centrum van reuzencactus, dat zich tot in Argentinië en Chili uitstrekt. ☼ Hier is het rijk van *Cereus Pasacana*, nog grootscher en grilliger dan dat der Mexicaansche giganten. In de lagere gedeelten, aan den voet van het Andesgebergte, komt deze reuzen-*Cereus* nog slechts in enkele exemplaren voor. Het zijn, naar de uitdrukking van Curt Backeberg, de voorposten, de schildwachten, welke men moet passeeren om het machtige Pasacanen-heir op de toppen der Andesketens te bereiken. Hier omringt om de bergwereld in angstwekkende kaalheid, hier is de hoogte heerscheres, hier is alles overweldigend. De afmetingen nemen ontzaglijk toe, de diepte verliest zich in angstwekkend donker, de grootte wordt onmeetbaar. ☼ Hier verheffen zich de tot 15 meter hooge en 30 à 40 cM. dikke

stammen van *Cereus Pasacana*, geweldige zuilen, kruin naast kruin, verscheurd en verweerd, maar met jeugdig frissche haarkroon. Zij glimlachen, grijs als het gletscherijs op het met eeuwige sneeuw bedekte aangezicht van de hen omringende bergtoppen. ☼ Hier staat een eenzame voorpost, ginds verheft een even eenzame reuzenzuil, overwinnend de verblindend-witte haarkuif boven den donkeren, bodemloozen afgrond en staart omhoog naar de andere zijde, naar den soortgenoot in de verte, den fonkelenden, met sneeuw gekroonden top van den aanvoerder der bergen. ☼ Ook hier, in dit onherbergzame oord, heeft de Indiaan van de cactusreuzen partij weten te trekken, welke hem licht en duurzaam timmerhout leveren. Na de 15 cM. groote, blinkend witte bloemen verschijnen de 3 cM. groote vruchten, welke eetbaar zijn en door de Indianen „pasacana” worden genoemd. Hiernaar ontving deze cactus den wetenschappelijke naam *Cereus Pasacana*. ☼ Ten slotte geven wij nog een natuuroopname uit den drielandenhoek Chili-Argentinië-Bolivia, waar een dwerg onder de reuzen, *Cereus Celsianus*, door de eeuwige stormwinden tegen de hellingen van het Andes-gebergte wordt gebogen. Dit is wel een der mooiste en merkwaardigste Cactussoor-

HET RIJK DER PASACANA

REUZEN-CACTUSSEN. DE „ORGANO-“ OF ORGELPIJP-CACTUS (*CEREUS MARGINATUS*)

ten. De zuilvormige, één meter lange en 12 cM. dikke stammen zijn geheel met 7 cM lange, witte wolharen overdekt, zoodat het eigenlijke plantenlichaam nauwelijks zichtbaar is. Er schuilt een betooverende kracht in deze planten, een biologisch wonder. Als de verzengende stralen der tropenzon alle andere plantenleven onmogelijk maken, dan beschut de wolpels hen tegen uitdrogen, en als de sneeuwstorm woedt in de Cordilleras, dan is het weer de wollige vacht welke hen voor koude behoedt. ☞ Ja, onder de Cactussen zijn edele, schoone, planten vol geheimzinnigheid. Wat zou de Amerikaansche woestijnen zijn

maar wie een kleine collectie als liefhebber gaat kweken, zal vol verwondering inzien, welk een bijna onuitputtelijken vormen-rijkdom de natuur in onbegrijpelijken lust voor variaties en in speelsch-bekoorlijke scheppingsvreugde weet voort te brengen. Dan beschouwt men het verzamelen van Cactussen niet als een voorbijgaande modegril, maar dan is het een bron van rein genot en van voortdurende studie.

NOVEMBER

DOOR GEERTRUIDA CARELSEN

NOVEMBER heeft een kwade reputatie. Ten naastbij zooals een onaangenaam, slecht-gehumeurd mensch. Het gaat niet aan, de ongeriefelijkheden van deze maand te verbloemen. Grauwheid en guurheid hooren in ons klimaat tot haar karakter. Een schooljongen, die kort geleden de teekenen van den Dierenriem van buiten had geleerd, zei, dat dit voor de hand lag, „want de schorpioen is het nàarste van al die sterrebeeld-beesten”. Wij mogen hier te lande nog blij zijn, dat wij doorgaans verschoond blijven van de eindelooze witte en gele misten, die een Londensch dichter aanleiding gaven om, in een onvertaalbare woordspeling, November te bezingen als een volkomen negatie, onder den titel No. 1. Wie eens een November binnen Englands hoofdstad doorbracht en in al dien tijd slechts één half uur, en dat wel boven op den koepel der Sint Pauls Kathedraal, een straaltje zonneshijn te zien kreeg, kan voor Thomas Hood's poëtische ontboezeming zeker medegevoel koesteren. — Ten onzent heeft November altijd heel wat positiefs: minstens de eerste vorst, die de meeste menschen griezelig aandoet. Zelfs zij, die zich verheugen op aanstaand ijsvermaak in 't hartje van den winter, loopen nu, diep in hun kleeding gedoken, voorovergebogen op straat. Een West-Indische vrouw, te onzaliger ure hierheen getransporteerd, gaf eens een kostelijken uitleg van de veelheid der kromrugige, hooggeschouderde, bochelige personen, die zij in Europa in 't vizier kreeg. „As jij ben koud”, zeide zij, „jij loop krom. Hier zooveel dagen koud, jij zooveel dagen loop krom, zoo jij groei krom. In Sranam kondre” (negerengelsch voor Suriname) „is nooit koud; zoo jij nooit loop krom”. En zij richtte haar mooie mulattingefiguur op, en strekte haar harmonisch gevormde armen rechtuit, in 't vol besef der meerderwaardigheid van haar geboorteland en landaard, op het stuk van onverwongen ledematen. Misschien had zij voor een deel wel gelijk, zoo niet direct, dan indirect. ☞ Intusschen gaat het niet aan, de verdienstelijkheden van November te negeren. Het donkere kwartaal behoort nu eenmaal bij den jaarkring op onze geografischen breedtegraad en wij hebben dit te nemen zooals het is. Als menschen. Indien wij beren, marmotten, kikkers of iets dergel-

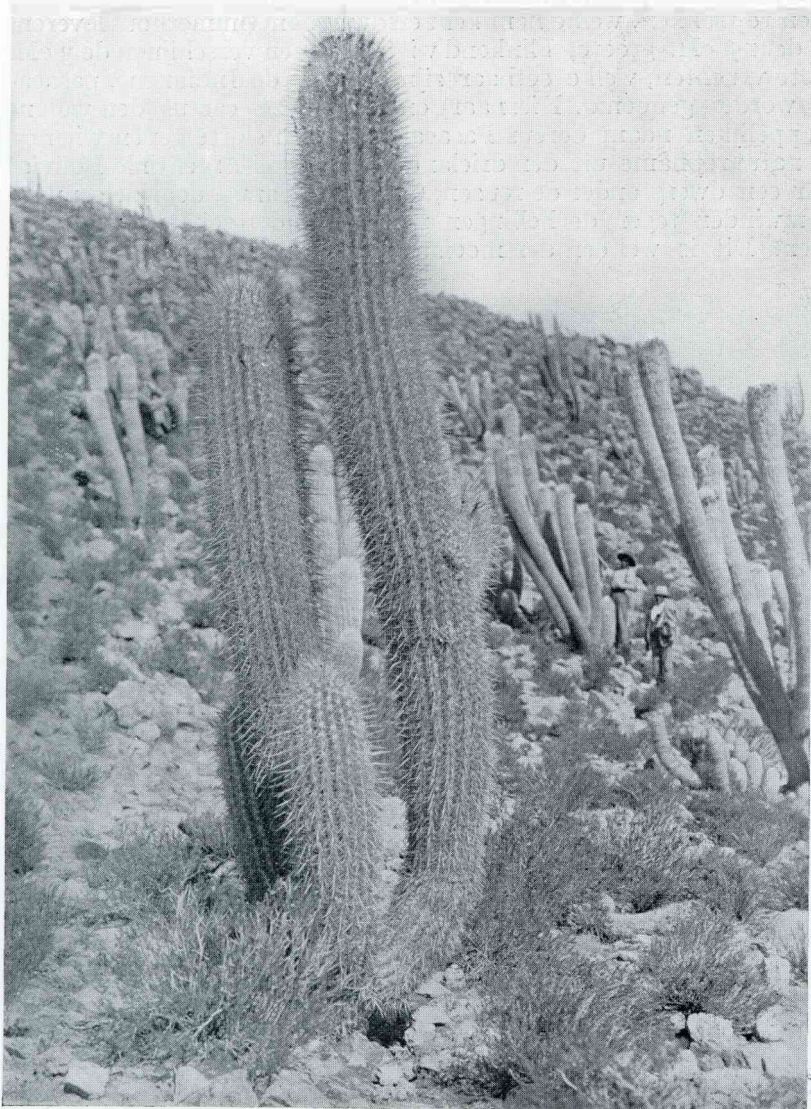

Foto Stümer

ONTZAGLIJKE *OREOCEREUS CELSIANUS*, DOOR DE STORMEN TEGEN DEN BERGWAND GEBOGEN. (DRIELANDEN-HOEK CHILI-ARGENTINIË-BOLIVIA)

zonder deze wondervolle gewassen? Wanneer men ze, al is het dan maar als kleine plantjes in de vensterbank, met aandacht bekijkt en bestudeert, dan wordt men zich hoe langer hoe meer de verheven werking der natuur bewust. Dan leert men iets kennen van de betooverende kracht die er in deze planten schuilt. Slechts weinigen is het gegeven de reuzen-Cactussen met eigen oogen te aanschouwen,

lijks waren, kropen wij weg, onder den grond of ergens in een beschut hol, en versliepen daar den tijd tot het volgende voorjaar. Doch onze voorouders hebben er sinds lang iets anders op bedacht. Zij bleven wakker, even goed als in den zomer. Het onderscheid was slechts, dat, terwijl zij 's zomers, even als al wat naast hen leefde, door de natuur gedragen werden, zij zich thans, als menschen, boven haar hadden te verheffen, Zij stelden zich voor zonnelicht en -warmte schadeloos, door zelfiets, wat daarop leek, te scheppen: eerst onbeholpen en gaandeweg hoe langer hoe beter; en thans zijn wij zoover gekomen, dat de beoefening van wetenschap en kunst juist in de korte dagen van het jaar weliger bloeit dan in de maanden van het rijkste licht en de behagelijkste atmosfeer. ☞ Wij weten allen heel goed, dat, nu de zon ons op rantsoen stelt van vervroolijkende stralen, wij meer dan ooit de vroolijkheid en de geestkracht van binnen uit hebben te produceeren, tegen den aard van het seizoen in. Wie „buiten” woont, heeft nog meer noodig zich daarin te oefenen, dan de stedeling, wien door zijn omgeving zooveel hulp en afleiding geboden wordt. Personen, die lang in de tropen vertoefd hebben, juichen, bij hun terugkomst in het vaderland, de versterkende wisseling der jaargetijden toe. Laat ons van hun ervaring profiteeren, om, ondanks atmosferische somberheid, onze ziel tegen neerslachtigheids-neigingen te wapenen. Als November ons te machtig mocht worden, laat ons dan te goeder uur bedenken, dat hetgeen wij in dit seizoen missen, alleen maar de Zonneschijn is, terwijl de Zon zelve even goed blijft bestaan!

MURTEN

DOOR L. SPRUIT

HET Zwitsersche stadje Murten (Fr. Morat) ligt op 451 M. hoogte, aan den Zuid-Oostelijken oever van de Murtensee, die door de Broye met het veel grootere meer van Neuchâtel is verbonden. ☞ Wij zijn hier op historischen bodem; Murten werd niet alleen in den Romeinschen tijd als vesting gebruikt (daar het zeer gunstig daarvoor ligt), maar reeds eeuwen en eeuwen vóór de Romeinen zijn er nederzettingen aan den oever van de Murtensee geweest. ☞ Nog steeds vindt men in Greng (op een uurtje afstand van Murten) overblijfselen van paalwoningen; en overall langs het meer, vooral echter aan den Zuid-Oostelijken oever, vindt men nog sporen van nederzettingen uit het steenen, bronzen en ijzeren tijdperk er zijn zelfs nog enkele groote graven teruggevonden. ☞ De Romeinen hebben hier, zooals in zoovele stadjes aan de Jura-meren, veel van hun knappe bouwkunst nagelaten. Zij zagen het groote belang in van het terrein om deze meren, die den Noord-Westelijken hoek van Zwitserland beheerschen. De Murtensee stond bij hen als lacus Aventicensis bekend. Hun vesting Aventicum, nu Avenches, ligt vlak bij het tegenwoordige Murten en bewaart nog steeds een Romeinsch theater en wallen en versterkingen. In het kleine museum zijn nog vele gebruiksvoorwerpen [te vinden uit den Romeinschen tijd, meerendeels uit de Murtensee opgehaald. ☞ Murten en omgeving, voor de primitieve, vischvangende

volkeren reeds een gunstig gelegen en beschut terrein, is dan later voor de Romeinen een strategisch punt van groot belang, en speelt daarna in de Zwitsersche geschiedenis een groote rol. ☞ De toegang tot de stad wordt beheerscht door het slot, in het midden van de 13e eeuw door Peter van Savoie gebouwd en in de 15de eeuw hersteld. De geweldige torens en overdekte ringmuur van de stad zelf (een typisch kenmerk van Murten) wijzen bovendien op een woelig verleden, waarin menig beleg zal zijn doorgemaakt. Zeker is het, dat Murten ook in de vroege Middeleeuwen meermalen is bestormd, doch zelden ingenomen. ☞ Murten is een vechtstad bij uitzondering. Al ligt het plaatsje nu nóg zoo vredig temidden van vruchtboomen en weiden aan het stille meer, en al groeien heden ten dage overal de zware vestingmuren — toch spreekt de geheele bouw van de stad ons van een verleden vol krijgsumoer en belegeringen. ☞ De overdekte muren loopen in een grilligen stervorm om de stad heen. De scherp-inspringende hoeken maken, dat bij een bestorming de belegeraars van de muren af van twee kanten tegelijk konden worden beschoten. Daar waar de muur dan weer scherp vooruitspringt, zorgt een zware toren voor voldoende beschutting. Alles is nog op den huidige dag in volkomen ongeschonden staat en heeft, behalve de noodige bestormingen, ook de eeuwen weten te trotseeren. ☞ Het slot domineert de vesting, beheerscht het heele landschap en ziet ver uit over de stille, groenblauwe Murtensee. ☞ In dit slot boden gedurende dertien dagen, van 9 tot 22 Juni 1476, 1500 Berners onder aanvoering van Adrian von Bubenberg weerstand aan de Bourgondiërs, die de stad belegerden. En zij gaven niet toe. Wie den Berner aard kent, zal hierin niets verwonderlijks zien. ☞ Op den 14den dag maakte de beroemde slag bij Murten een einde aan het beleg. Het leger van Karel den Stoute, sterk 36.000 man, werd door 24.000 Zwitsers, uit alle mogelijke kantons bijeengekomen, verpletterend verslagen. De helft van het Bourgondische leger vond den dood in het meer. ☞ Die slag bij Murten heeft niet

Foto Wildanger

DE FRANZÖSISCHE KIRCHGASSE TE MURTEN

alleen voor Zwitserland, doch ook voor geheel Midden-Europa zijn beteekenis. De overmoedige, onberaden veldtochten van Karel den Stoute werden door de slagen bij Granson (dicht bij Murten), daarna bij Murten en tenslotte bij Nancy (waar Karel sneuvelde), tot een einde gebracht. Zeker zou het zoover niet gekomen zijn met de ontreding van het Bourgondische leger, als het bij Murten al niet grootendeels was verloren gegaan. En indien Karel met een goed-uitgeruste strijdmacht tegen Nancy was opgetrokken, zou het nog zoo zeker niet geweest zijn of hij daar wel den dood gevonden had. ☞ Voor Zwitserland beteekent Murten vooral het ontwaken van het nationaliteitsbesef, en het ontdekken van de uitstekende eigenschappen der Zwitsers als krijgsvolk. Eeuwen lang bleven in de groote Europeesche legers de Zwitsersche huurlingen een belangrijk en gezien element uitmaken, en het is ook wel tekenend, dat de Pausen zich geen betere bescherming konden denken dan hun Zwitsersche garde. ☞ Als direct profijt van den slag bij Murten verkregen de Zwitsers nog de bevrijding van Rapperswyl,

Unterwalden, Zug, Luzern, Schaffhausen, geheel Thurgau, Breisgau, Sundgau en de Woudsteden, die alle leden onder de willekeur van Karels stadhouder Peter von Hagenbach. We mogen het bekend achten, dat Karel de Stoute het recht van leenheerschap over verschillende deelen van Zwitserland en den Elzas voor 80,000 dukaten had gekocht, en dat zijn veldtocht tegen Zwitserland het gevolg was van zijn weigering, de genoemde kantons en den Elzas vrij te geven, indien men hem daar 80,000 dukaten voor terug betaalde. ☒ Volgens een oud rijmpje verloor Karel bij Granson zijn hoed, bij Murten zijn moed, en bij Nancy zijn bloed. Zeker is het, dat Murten een keerpunt betekent in zijn loopbaan. Wie nu het vredige stadje ziet liggen droomen aan het meer, vreedzaam onder Zwitserlands blauwen hemel, kan zich niet goed indenken dat

hier een van de vele belangrijke slagen in de Europeesche geschiedenis heeft plaats gehad — evenmin als men zich aanvankelijk kan voorstellen dat het rustige, vredelievende Zwitsersche volk van oudsher het krijgsvolk bij uitnemendheid was. ☒ Wie zich in de lectuur over het einde der Middeleeuwsche geschiedenis verdiept, ziet duidelijk hoe plotseling door Murten (Zwitsers uit alle kantons streden hier immers voor hun gemeenschappelijke vrijheid) voor het eerst het saamhoorheidsgevoel ontwaakt, en de moreele voldoening van de overwinning hun den moed geeft, voortaan te strijden voor de vrijheid van hun kleine land. ☒ Voor ons heeft Murten waarde door de oneindige bekoring van omgeving, uiterlijk en verleden te samen: in het wondermooie Jura-landschap, aan den oever van een klein, diep-blauw meer, ligt de aloude stad als een vergeten brokje Middeleeuwen in haar wallen te droomen en spiegelt haar rozen-begroeide muren in het stille water. ☒ De huizen zijn, onder invloed van de Bernsche architectuur, meestal van arcaden voorzien. En daaronder zijn overal tuintjes aangelegd, en overal slingeren zich overdadig de rozen. Murten heeft een beschut en zacht klimaat, en dankt daaraan een weligen groei van planten en bloemen. ☒ De binnenplaats van het oude slot

is één al bloem, en de stadsfonteinen in de hoofdstraat zijn er bijna onder bedolven. Prachtig wordt die hoofdstraat afgesloten door de Bernthor van 1788. Maar wat doen jaartallen er hier eigenlijk toe, hier, waar alles oud is! ☒ Het gebied der Jura-meren is een nog weinig bekend deel van Zwitserland, terwijl het toch zoo belangrijk is door ongerept bewaard gebleven bouwkunst en wijde, vlakke landschappen. ☒ Want wie kent ze eigenlijk, die romantische stadjes aan

de Bielersee tusschen Biel en Neuchâtel, en verder langs het meer van Neuchâtel tot Yverdon? Wie kent hun betekenis voor de cultuur van Fransch-Zwitserland, wie kent zelfs ook maar iets van de sfeer van dit vergeten hoekje: la Suisse Romande? ☒ En wie zich aan deze beide meren vergastte aan de prachtige vergezichten, de golvende vlakke, afge-

Foto Wildanger

MURTEN VAN HET OOSTEN GEZIEN

sloten door den Alpenketen, aan de droomende stadjes die zich temidden van wijnbergen spiegelen in de diepe meren, die vermoedde misschien niet, dat er achter het meer van Neuchâtel, aan de andere zijde van de met wijnstok begroeide Mont Vully, nog een derde meer ligt. Een klein, stil meer, waaraan de zeer oude en zeer roemruchte stad Murten ligt.

☒ Wie zich heirdoor laat verleiden om eens een romantischen tocht te ondernemen over Murten's ringmuur, en wie dan in den zonnigen dag ver uitziet over golvende heuvels en rozen-omslingerde dorpen (héél in de verte de Alpen) die zal zich gelukkig voelen in dit verlaten, historische hoekje van Zwitserland.

Foto Wildanger

DE HAUPTGASSE TE MURTEN MET BERNTHOR

Ontvangen Boek. CACTUSJACHT TUSSEN TEXAS EN PATAGONIË. Naar het Duitsch van Curt Backeberg door G. D. Duursma. Uitgave der N.V. Uitg. Mij. „Kosmos”. Prijs geb. f 3.90.

De heer Duursma, de bekende schrijver van boeken over Cactussen, van wien in dit nummer ook een bijdrage voorkomt, bewerkte dit merkwaardige boek over een zeer bijzonder en interessant beroep. Levendig en aan de hand van fraaie, meermalen indrukwekkende afbeeldingen, schildert de schrijver zijn ervaringen bij het verzamelen van zijn jachtbuit in de fantastische cactuswereld der beide Amerikaansche continenten. Het boek is allerminst droog of saai, integendeel, het is sportief, en den talrijken cactusliehebbers zal het een welkome aanvulling zijn van de hun troetelkinderen betreffende literatuur.

De drie afbeeldingen aan den voet van bladz. 568, 569 en 570 zijn ontleend aan dit boek van Backeberg.

HET MORMELDIER

DOOR R. P. VAN DER PANT JR. ¹⁾

OP bergtours in Zwitserland of Tirol wordt men zóó zeer door de steeds wisselende schoonheid van het landschap geboeid, dat men niet veel aandacht aan de dieren besteedt. Herhaaldelijk ontmoet men echter jagers, wat toch een bewijs moet zijn, dat er wel jachtbuit te bemachtigen is, al zijn die zelfde jagers wellicht de oorzaak, dat men in de bergen zoo zelden in het wild levende dieren aantreft. ☞ Foto's van met jachtbuit beladen schutters mogen den indruk wekken, dat herten, gemzen en steenbokken overal rondklauteren, in werkelijkheid behoort het tot

de groote zeldzaamheden, als men op grooten afstand eens een gems of adelaar te zien krijgt. ☞ De meeste dieren, die men ten koste van wat geduld met succes in volle vrijheid kan waar nemen, behooren tot de zoogenaamde winterslapers. Hiervan zijn de mormeldieren stellig het belangwekkendst en het nauwkeurig waarnemen van deze, zich haast als menschen gedragende, grappige dieren, kan u, na vermoeiende klauterpartijen, allergezelligste rustuurtjes bezorgen. Wel verstaan zij uitstekend de kunst om zich bij nadering van een mensch onzichtbaar te maken, maar verdragen toch ook altijd hun aanwezigheid, als kinderen, die bij het verstoppertje spelen op het laatste moment hun „kom maar” roepen. ☞ Meermalen wordt men op wandelingen in het rotsgebirge, tusschen de boom- en de sneeuwrens, opgeschrikt door een duidelijken fluittoon. Die onzichtbaar blijvende fluiters zijn dan de wakers der mormeldieren, die elkander op deze wijze waarschuwen en onze nadering mededeelen. Als men dit maar eenmaal weet, kost het heusch niet zoo veel moeite, die fluiters en later ook heele families in het oog te krijgen, want ze zijn wel zeer voorzichtig, maar toch niet bepaald schuw. ☞ Hoort men betrekkelijk dicht bij een fluitje, dat vaak wat verder weg herhaald en doorgegeven

wordt, dan moet men met de mormeldieren mee verstoppertje gaan spelen en uit zijn gedekte stelling de zonzijde van de rotshelling verkennen. ☞ De mormeldieren zijn nog nieuwsgieriger dan wij en scheppen er blijkbaar behagen in, van het schoone uitzicht te genieten. Rustig opzittende en met de voorpootjes gebaren makende, lijken het net oude mannetjes, die een dagje uit zijn en hun metgezellen wenken en fluiten, om hen ergens opmerkzaam op te maken. Hoewel zoo'n deftig heertje zóó rustig blijft zitten, dat men zijn met roodbruin gespikkelden grauw pels in het zonnetje ziet glinsteren, bemerkt men niets van zijn gezelschap. ☞ De spitse kop is donkerbruin en gaat zóó onzichtbaar in het dichtbehaarde breede onderlijf over, dat het geheel een zuiveren kegel vormt. De snuit is haast zwart, waartegen de beweeglijke lippen licht afsteken, terwijl de groote bruingele tanden den ouwelijken indruk nog versterken. ☞ Zoo'n recht opzittend heertje is wel een halven meter hoog en lijkt wel iets op een jong beertje, als hij, op de achterpooten loopende, een eindje gaat verzitten. ☞ Als

hij zoo blijft zitten en niet weer fluit, lijkt het, of er plotseling leven komt in het losse rotspuin en talrijke rotsblokjes een puntigen vorm aannemen. ☞ Dit zijn wat verder verwijderde mormeldieren, die allemaal kegeltjes maken. Hoewel de afstand grooter is, zijn ze toch stellig kleiner, maar in hun loop en zelfs in hun grappig spel blijven het toch eerwaarde oude mannetjes. Hoe véél er wel zijn, blijkt eerst, als we door een geluid of beweging de aandacht trekken van den als waker uitgezeten voorpost. ☞ Schril klinkt dan de fluittoon op en het is of overal konijnen in hun hollen wippen. Alle kegeltjes

zijn verdwenen en ook de waker is weg, als in den grond verzonken. ☞ Dit is natuurlijk ook inderdaad het geval, maar we kunnen zijn hol toch niet vinden, al zijn er tusschen het rotspuin holtes genoeg, die wellicht toegang geven tot een mormeldierenest. Nergens verraadt echter uitgeworpen zand de aanwezigheid van een hol. ☞ Afhanke-lijk van het jaargetijde, kan men op verschillende plaatsen in Zwitserland, maar meer nog in Tirol, belangwekkende waarnemingen van de sterk ontwikkelde samenleving der mormeldieren verrichten. ☞ Het zijn stellig verstandelijk zeer ontwikkelde dieren, waarbij de samenleving niet begrensd is tot een familieleven van ouders met jongen. Er zijn dieren bij van uiteenloopende leeftijd, waarvan de grootste verscheidene jaren oud moeten zijn en duidelijk eerbied afdwingen aan de zeer speelsche jongere. Daar ze in troepjes in diepe hollen overwinteren, is er stellig een soort samenleving, waarbij de kudde aan één of meer oudere mannetjes gehoorzaamt. Dit kan men vooral goed waarnemen in het voorjaar, als de kudden, na den winterslaap, naar hooger gelegen rotsgebieden trekken en in het najaar als ze de dicht bij de boomgrens gelegen winterkwartieren weer betrekken, waarvan ze de toegangsopeningen met gras dichtstoppen. Hier tusschen speelt zich in een paar maan-

den heel het leven der mormeldieren af, daar ze een winterslaap houden tot wel negen maanden lang. Ze weten hun korte levenslente en -zomer echter volop te benutten en in vreugde te genieten. Dat begint reeds dadelijk na het ontwakken en het verwijderen der grasproppen met liefdespelen, die echter vaak met kwaadaardige gevechten tusschen de mannetjes gepaard gaan. ☞ De vrouwtjes worden het eerst wakker, zoodra de warme Föhn de sneeuw gesmolten heeft. Na de paring wordt een zomerverblijf opgezocht, dat hooger gelegen is. Hier leven ze van plantaardig voedsel, vooral vetvormende zoogenaamde moederplanten en bij voorkeur van geurige soorten. Steeds zetten ze wakers uit, om als het fluitsein weerklinkt, spoorloos te verdwijnen. Begin April worden ze wakker, en reeds na zes weken zijn er jongen, die de jagers heel kenmerkend apen noemen, terwijl de naam beer evengoed voor het logge mannetje past, als de naam kat voor het meer wegsloopende vrouwtje. — ☞ Als men niet enkel op het aardige spel der marmotjes let, zijn de waarnemingen het

¹⁾ Zie de afbeeldingen op de volgende bladzijde.

Foto Wildanger

DE WESTZIJDE VAN HET SLOT TE MURTEN

loonendst in het najaar, dat in hun dicht bij de sneeuwrens gelegen gebieden reeds vroeg intreedt. Dan trekken ze in kleine kudden terug naar hun winternesten bij de boomgrens en treffen, met van levensernst getuigende vlijt, hun verzorgingsmaatregelen voor een gezamenlijke overwintering. Er zit bepaald systeem in hun arbeid, die sterk doet denken aan den hooioogst der veldarbeiders. ☞ Over een vrij uitgestrekt gebied knagen ze al het sporadisch aanwezige gras af, zonder het op te eten. Als alles kaal gemaaid is, ziet men ze met de korte graafpootjes met het gras spelen, waarbij het verspreid en omgekeerd wordt, waardoor het na enkele dagen in volkomen droog hooi veranderd is. Dan begint het binnenhalen van den hooioogst. Bij beetjes wordt alles naar het hol gebracht en verdwijnt daar in de onderaardsche diepte. ☞ Na een paar dagen zoekt men nu de flink gegroeide apen te vergeefs. De geheele familie, oud en jong, heeft haar winterkwartier betrokken en een gedeelte van het geogste hooi is benut, om het nauwe toegangskanaal tot het hol van binnen uit stevig dicht te stoppen. Waar het hooi van buiten zichtbaar is, verraadde het tevens hun verblijfplaats, wat hen helaas nog noodlottig kan worden. Gedurende hun winterslaap moeten ze zoogenaamd op hun vet teren en dat vet maakt hun vleesch tot een smakelijk en voedzaam boutje, dat jagers zich niet gaarne laten ontgaan, waardoor aan vele volwassen beren de kans op een rustige overwintering ontgaat. ☞ Volgens de jagers moet het vleesch zeer smakelijk zijn en speciaal een goed voedsel voor kraamvrouwen, terwijl het vet benut wordt, om er een zalf voor uitwendig gebruik van te maken, die ook bij kraamvrouwen en melkvee zeer verzachtend werkt. Zelfs ingewinterd zijn de mormeldieren nog niet veilig, want dan staan ze bloot aan pogingen tot uitgraven. ☞ Gelukkig zijn de winternesten diep en meestal in rotsachtigen bodem aangelegd, zoodat de slapende bewoners zeer moeilijk te bereiken zijn. Jammer genoeg, wordt echter het wegnemen der hooiprop wel eens oorzaak, dat de in slaap door kou verstijfde dieren in het voorjaar niet weer wakker worden. Boven Zermatt zagen we zoowel geschoten, als levend uitgegraven mormeldieren. In Graubünden is men meer doordrongen van het nut van Heimatschutz. ☞ In het Zwitsersche Nationalpark en vlak boven het dorpje Scans, kan men de mormeldieren in grooten getale waarnemen en worden ze zoowel door de jeugd, als door de jagers gespaard. ☞ Als men hun natuurlijke vijanden, als vossen, marters, bergraven en grootere roofvogels nog buiten beschouwing laat en ziet hoe vasthoudend jagers in andere streken jacht op hen maken, begrijpt men niet, hoe deze belangwekkende dieren nog zoo goed stand weten te houden. ☞ Voor een belangrijk deel zal dit wel te danken zijn aan hun van een hoogere ontwikkeling getuigende levenswijze in groepen. ☞ Ze mogen zich in een twijfelachtige volksbelangstelling verheugen en fantastische, legendarische volksverhalen zijn nog in omloop, waarbij het geloof aan zielsverhuizingen een rol speelt. Dit is door hun menschachtige houdingen en menschachtig gedrag niet eens zoo verwonderlijk. ☞ Het ware weten de vertellers er echter ook niet meer van, zoodat we het niet afgerond na kunnen vertellen. ☞ Van de wonderlijke kracht der bruin-gele snijtanden, die nog als amuletten aan horlogekettingen gedragen worden, konden

MORMELDIER OP DEN UITKIJK

OOK DEZE PATER FAMILIAS IS NIET GERUST

we ook geen nadere definitie krijgen, hoewel de dragers heel geheimzinnig deden en blijkbaar erg in hun schik waren met dit waardevol bezit. ☞ De mormeldieren — murmentel zegen de Tirolers en in Zuid-Zwitserland hoorden we ze mure montana noemen, waarvan ons marmotje wel afgeleid zal zijn, — worden ook in gevangenschap gehouden. Dank zij hun goed gebit, stevige graafpooten en scherp vernuft, weten ze dan nog al eens uit te breken en hun vrijheid te herwinnen. ☞ Het is alleen maar de vraag, of ze dan ook hun hoog gelegen natuurlijke gebieden weer weten te bereiken, om daar in enkele jaren weer een nieuwe kudde te vormen. ☞ Een jager vertelde ons, dat er een soort vriendschap bestaat tusschen mormeldieren en gemzen, die zich speciaal tegenover jagers hinderlijk uit, doordat ze elkander de nadering van den jager mededeelen. Het geeft een aangename emotie, te hooren, dat in deze hoge en kale gebieden, waar slechts uiterst weinig natuurlijke dekking het extra zware leven en een rustig voortbestaan vergemakkelijkt, een soort symbiose of nuttige dierenvriendschap zou bestaan. Het blijft echter sterk de vraag, of deze wederkeerige waarschuwingen niet enkel voor de eigen soort bedoeld waren. ☞ De jager was echter vast overtuigd en maakte het met voorbeelden duidelijk, waaruit bleek, dat een zelfde wederkeerige samenwerking tusschen alpendohlen en gemzen moet bestaan, die op elkanders waarschuwenden roep de vlucht nemen en dekking zoeken. ☞ De draagwijdte van een geweer is echter nog niet tot het instinct van deze dieren doorgedrongen, waardoor nog talrijke slachtoffers vallen.

UILENLEVEN

[DOOR H. E. KUYLMAN

WIT als verbleekte beenderen uit een knokenhuis strekte de oude berk zijn naakte takken in het mat-blaauwe licht der maan. Als zwarte plokken hingen eenige heksenbezems tusschen het fijne twijgengestel en in de vork van twee takken gaapte een gat, donker en dreigend als een open muil. ☞ Rondom dezen boom, die zich zoo eenzaam op den heideheuvel verhief, hing, vooral in maanlichte nachten, een waas van geheimzinnigheid. ☞ Wanneer de roode schijf boven de zwarte kruinen der sparren rees, en de toppen der dennen polijste met een gulden glans, dan ontwaakte in het gat van den berk de uil en klagend, groeiend tot een luguber geschrei, klonk zijn groet aan den nacht. Dan rilde in het ronde nest in den dennetop het eekhoortje en de slapende houtduiven in de sparrekruinen hieven even den kop luisterend op en sluimerden dan weer in, het aan het noodlot overlatend of zij al of niet door den nachtelijken roover ontdekt zouden worden. ☞ In den hoogen wal, die het boschvijvertje omsloot, woonden de bruine ratten. Reeds jaren achtereen hadden zij de wisseling der jaargetijden over zich voelen gaan en hun aantal was, ondanks vaak ernstige verliezen, gegroeid tot een aanzienlijke kolonie. Gravend en knagend hadden zij een labyrint van gangen gemaakt tusschen boomwortels en stronken, waaruit zij moeilijk te verdrijven waren. Vandaar uit hielden zij hun strooptochten naar alle richtingen. Nu eens bezochten zij het tegen het bosch aanliggend hoenderpark, stalen de eieren en scharrelden in de voe-

derbakken, dan weer trokken zij naar de boerderij en knaagden door de bodems der haverkisten en meeltonnen, of betwistten het paard zijn haver en den varkens hun voer. En als zij zich dan zat gegeten hadden, sleepten zij zooveel zij konden dragen mede naar het hol en bewaarden het voor kwadere dagen. Ook gebeurde het wel eens, wanneer de voederbakken der kippen leeg waren en de hoenders op het rek zaten te slapen, dat een der sterkste ratten zich verstoutte om een kip aan te vallen. Dan klonk even de doodscreet van het hoen en in de stilte, die dan weer volgde, beet de rat de gevulde krop door en deed zijn maaltijd aan het nog niet verteerde graan. In den lentetijd beroofden zij de broedende eenden van de eieren, die op 't punt stonden uit te komen en verwoestten daarmee de lange, moeilijke taak van de oudereend; in den zomer stalen zij de jonge eenden en kuikens en als de herfst kwam met zijn kleurenfeest en ontelbare feestgangers, die van Noord naar Zuid trokken, dan sloegen de ratten hun slag onder de vermoeide pelgrims en leidden een leventje van overvloed en overdaad. Vallen en klemmen ten spijt, groeide hun aantal en steeds talrijker werden hun strooptochten, steeds schadelijker werden zij voor hun omgeving, waaruit zij maar niet verdreven konden worden, daar hun sluwheid gelijken tred hield met het vernuft van den mensch, die hen trachtte uit te roeien. Maar toen de herfst zich in al zijn schoonheid had uitgeleefd, en de winter gekomen was met zijn stormwind en regenvlagen, met zijn sneeuwjacht en felle vorst, kwam er een in het rijk der ratten, die met zijn scherpe blikken het nachtelijk duister doorboorde en voor wien zij hun daden niet konden verbergen. Weer is de nacht uit zijn schuilplaats geslopen, heeft hei en bosch bedekt met zijn zwarte vleugelen en heeft de laatste weerspiegeling van het daglicht in het boschvijvertje verdreven. In de geknakte rietstengels komt beweging. Joelend verlaten de ratten het hol, spelend en piepend hollen zij over den kant, plassen in het water en dan verdwijnt de

een na den ander in het duister om op roof uit te gaan, Daar zweeft geruischloos een donkere gestalte door de stammen der boomen, alleen het gloeien der oogen verraad haar tegenwoordigheid. Nu schiet de uil naar beneden en ofschoon de rat zich op de achterpooten werpt, de dunne lippen dreigend optrekt, en de witte, scherpe tanden ontbloot, grijpt een sterke klauw toe en omvat den hals van de rat, die, vóór zij een angstkreet kan slaken, reeds bewusteloos tusschen de nijpende nagels hangt. Een klagend geschrei klinkt in de stilte van den nacht, 't is de jachtkreet van den uil, die met zijn buit naar zijn schuilplaats vliegt. En nog eens en nog eens keert hij met zijn wijfje terug en telkens slaan zij hun klauwen tusschen de ratten en voor de nieuwe dag daagt, hebben zij de rattenkolonie gevoelige verliezen toegebracht. Dagenlang had de zon zich schuil gehouden achter lood-blauwe wolken, die laag over de aarde hingen. Eindelijk begonnen zij zich te ontlasten en dikke sneeuwvlokken vlijden zich over de heide, vielen over de sparretakken, dropen op de aarde en dwarrelden met licht gesuizel door het luchtruim. Een dag en een nacht sneeuwde het en toen viel de

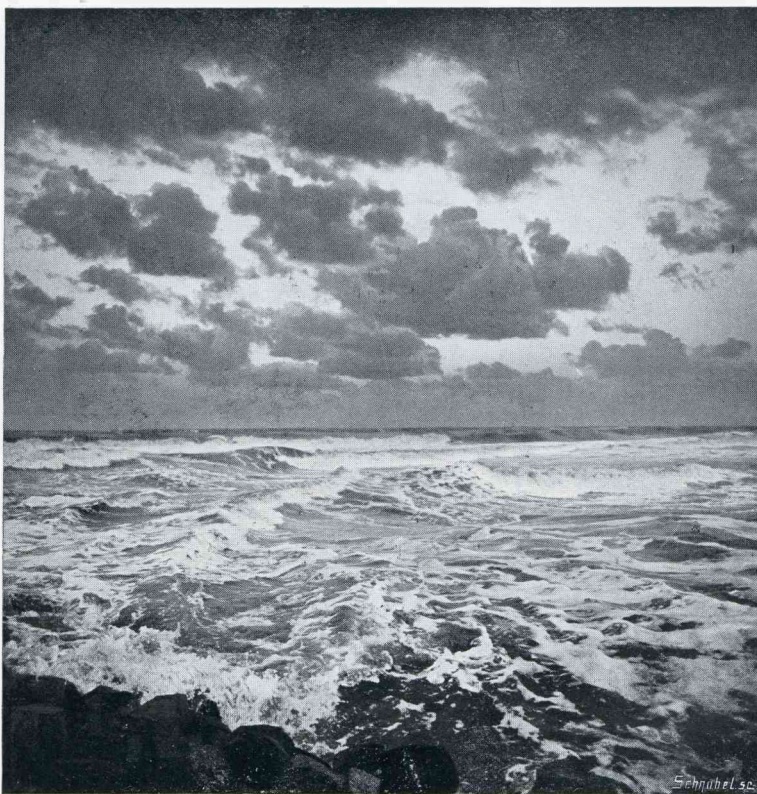
NAAR HUIS

vorst in. Dien nacht bleven de ratten in hun hol en vraten van het opgegaarde voedsel. Ook de uilen gingen niet op jacht, wel wetende dat er niets te vangen zou zijn. De sneeuw maakte hen slaperig, en zonder dat de honger hen kwelde, bleven zij den geheelen nacht in hun schuilplaats. Maar toen de dag kwam en de oosterkim te barnen en te branden stond in den laaienden gloed van het morgenrood, voelden de uilen eetlust. Maar de dag was hun vijandig, het helle licht van zon en sneeuw verblindde hun oogen, zoodat zij zich daarin geheel hulpeloos gevoelden. Maar de honger kwelde hen, krampte in hun ingewanden, kneep hun de maag toe van pijn en in de hoop eenig voedsel te kunnen bemachtigen in de donkere schuur bij de boerderij, verliet een der uilen het gat in den berk. Nauwelijks had hij zich echter vertoond of de meezen hadden hem bemerkt en op hun waarschuwingsroep

BIJ BENNEBROEK

kwamen van alle kanten meezen en andere vogels opdagen. Nu wisten zij hun vijand machteloos, nu vreesden zij hem niet en joelend vielen zij op hem aan. Wel bleef het bij dreigen, maar toch trachtte de uil, die van de nachtelijke stilte hield en dit lawaai verfoeide, zich aan zijn vervolgers te onttrekken. Maar dat ging niet gemakkelijk; hoe hij zich wendde en keerde, of hij al hoog vloog en zich in de kruinen der sparren trachtte te verbergen, of hij al laag over den bodem scheerde en met korte zwenking in een dennenboschje verdween, 't gaf allemaal niets, de scherpziende meesjes bleven hem volgen en zijn vervolgers werden hoe langer hoe driester. Hun gepiep trok de aandacht van grootere vogels, van merels en kraaien en zelfs een sperwer, die anders ook in het gezelschap van andere vogels niet geduld wordt, schoot pijlsnel uit de lucht op den uil aan en sloeg hem met de wieken bijna in het gezicht. Angstig drukte de uil zijn lijf tegen den ruwen stam van een eik en probeerde zich met zijn grijs-bruine veeren onzichtbaar te maken, maar toen een eekhoorn met luid „oek, oek” en nagelgekras tegen den stam oplom, werd het den uil hier ook te benauwd en met een diepen zwaai vluchtte hij en vond eindelijk rust in den kop van den hooiberg, waar het zonnelicht niet kon doordringen. 't Duurde lang voor hij van den schrik bekomen was, maar ten laatste begon de honger zich weer te doen gelden en begon hij aandacht aan zijn omgeving te schenken. Doodstil, bewegingloos zat hij voor zich uit te staren, wachtend op eenig leven: een muisje, dat het zou wagen te voorschijn te komen of een musch, die hier een schuilplaats zou zoeken tegen de koude. Maar de tijd ging voorbij en toen de zon naar het westen neeg, zat de uil nog steeds te loeren naar prooi, die niet komen wilde. ¶ Eindelijk gaf hij het op en geruischloos zweefde hij door de gouden schemering naar zijn nest om daar den nacht, die uitkomst geven moest, af te wachten. ¶ De zon zonk nu snel in den krater van vuur en haar lengende stralen kropen terug naar de bron van licht en lieten duisternis achter tusschen de stammen der boomen. Nog eenmaal glanst de bast van den berk als zilver en kruipt langs den dennestam de vurige gloed van rood koper en dan komt de nacht. Aan het firmament springen de sterren in sprankelend geschitter en flonkeren als diamanten op het donkerblauw palet van fluweel. Dan waart door de twijgen een onbepaald gerucht; de wintervorst schrijdt door het bosch, knappend kraken takjes, met scherp knap barst de bast van de beuken. ¶ Daar klinkt in de lucht de roep van de ganzen, een hongerkreet die wordt herhaald door de wilde eenden, die, nu alles bedekt is met ijs en sneeuw, nergens voedsel kunnen vinden. En ver over de heuvels keft een vos als antwoord op den vogelroep, vol begeerte naar den buit, die buiten zijn bereik is. ¶ Ook de uilen hebben den kreet gehoord en bij het toenemen van de duisternis zijn hun oogen scherper geworden. Nu is het tijd om hun geluk te gaan beproeven en met een schrillen schreeuw verlaten zij hun schuilplaats. ¶ Maar in het bosch heerscht de dood, het leven schijnt gestorven en nergens beweegt zich iets, dat tot voedsel kan dienen. De uilen speuren van hun observatiepost af met scherp blik rondom zich en eindelijk schijnt hun wachten te worden beloond. Over het sneeuwvlak beweegt zich een kleine gestalte. Links en rechts, speurend en zoekend naar het begeerde voedsel, gaat het wezeltje op jacht en als het de flauwe verwaaiing ruikt van een muisje, dat een half uur geleden voorbij is gegaan, worden zijn bewegingen hoe langer hoe nerveuser. Ook hem pijnigt de honger na vele dagen van vasten. Steeds dichterbij nadert het wezeltje de plaats waar de uilen zitten en nu is het hun tijd. Plotseling zijn ze verdwenen, en dadelijk daarop

DE NOVEMBER-STORM ZWEEPT ONZE KUST

doet een van hen een aanval. Het wezeltje, fel in zijn jagen, heeft hun komst niet bemerkt en als het de breede schaduw over zich ziet vallen, voelt het tegelijkertijd reeds de scherpe klauwen in rug en hals. Even spartelt het tegen, maar dan, de omschroefing der klauwen voelende, blijft het slap hangen. De uil vliegt op, wil zijn prooi medevoeren naar den berkeboom, en het wezeltje voelt zich flauw worden van pijn. ¶ Nu is de berk bijna bereikt en onwillekeurig ontspant de uil, geen weerstand meer duchtende, de omknelling der klauwen. Oogenblikkelijk is het wezeltje zich bewust, dat hem hier een levenskansje geboden wordt en plotseling schiet 't tusschen de klauwen uit en grijpt den uil in den strot. De scherpe tandjes vinden dadelijk de plaats, waar het leven huist en met kracht spuit het hartebloed uit den stukgereten ader. ¶ De uil weet, dat dit de dood is. Krampachtig omknellen zijn klauwen zijn slachtoffer als hij stervensmoede naar de aarde zweeft. Het wezeltje tracht de in doodskramp dichtschroevende klauwen te ontkomen, maar langzaam ontvliedt ook dit taai lichaam het leven en beide, uil en wezel liggen stervend op het witte kleed, dat door hun bloed besmeurd wordt. ¶ Als de uitgehongerde vos een oogenblik later het spoor van het wezeltje volgt en plotseling komt te staan, waar dit voor immer eindigde, steekt hij den neus in de lucht en de haast onmerk- bare lucht van het warme bloed wijst hem den weg, waar hij zoo onverwacht een buit vindt, als hem in dagen niet ten deel is gevallen. ¶ Nog staat de oude berk op den zandheuvel en zijn kale takken schijnen in het maanlicht wel verbleekte beenderen te zijn. Nu en dan, wanneer de dag door den langen winternacht is verdreven, klinkt uit den gapenden muil een luguber geschrei, een klaagzang over den dood van hem, die sinds jaren een trouw metgezel was geweest in tijden van overvloed en armoede.

Wenken voor tuinbeplanting

(Slot van bladz. 567)

EEN soort met groen blad aan de sierlijk gebogen dunne takken en een overvloed van bessen is *C. Franchetti*;

de *C. microphylla* heeft kruipende groeiwijze en is dus goed voor rots- en muurbeplanting en *C. Henryana* heeft een lossen groei van afhanginge takken. ¶ Alle genoemde en nog te noemen soorten dragen volop bessen en zijn dan ook aanbevelenswaardig. ¶ *C. Dielsiana* heeft een vluggen, beknopten, doch breeden groei en volop bessen; *C. bullata* groeit tot 3 M. hoogte en is met groote trossen vuurroode bessen bezet. Een goede soort voor beplanting aan den waterkant is *C. salicifolia floccosa* met sterke groeiwijze van overhangende takken, deze en de bovengenoemde *C. bullata* acht ik de fraaiste onder de groot-groeiende *Cotoneasters* en de *C. Franchetti* de meest aanbevelenswaardige voor algemeenen aanplant in kleine en middelslag tuinen. Bepaald voor kleine tuinen is *C. zabeli* geschikt, daar die evenals *C. microphylla* zeer beknopt groeit. De dwergmispels groeien in elken zonnigen tuin en daar zij in den zomer ons aan de op velerlei wijze gevormde grillige dan wel fijn verdeelde takken, nog verrassen met een massa deels witte en deels rose bloemetjes, daarbij de voorjaarsontwikkeling met de fijne blaadjes ook aantrekkelijk om te zien is, zou het mij niet verwonderen als zij nog veel meer aangeplant zouden worden dan nu reeds het geval is. B.

Aphorisme. Het is een verkwikking om een oprechte en eerlijke ziel te ontmoeten op den levensweg, tusschen de velen die ons pad kruisen en zelfs geen vluchtigen indruk achterlaten.